

Uluslararası Hukuk Alanındaki Çalışmaların Bibliyometrik Haritalandırılması: 1980-2024 WOS Analizi

Bibliometric Mapping of Studies in the Field of International Law: A Web of Science (WOS) Analysis (1980-2024)

Serdar ÇUKUR¹

Öz

Amaç: Bu çalışmanın temel gayesi, “uluslararası hukuk” konulu çalışmalarını incelemektir.

Tasarım/Yöntem: Web of Science (WOS) veri tabanında uluslararası hukuk konusunda 1980-2024 yılları arasında yayımlanan 724 makaleye bibliyometrik analiz uygulanmıştır. Analizde ise VOSviewer yazılım programı kullanılmıştır.

Bulgular: WOS'ta 1980-2024 yılları arasında yayımlanan 724 makaleye içerisinde en fazla yayın 2023'te yayımlanmıştır. Ortak yazar analizi ve yazarların bibliyografik eşleme analizi gibi çeşitli başlıklarda doküman sayısında Yen-Chiang Chang, atıf sayısında Leontine Alkema ve toplam bağlantı gücünde Daniel Wagner gibi isimler öndedir. Devletlerin atıf analizinde ABD, doküman sayısı, atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü gibi tüm başlıklarda öndedir. Kurumların atıf analizinde doküman sayısında Dalian Maritime University, atıf sayısında World Health Organization ve toplam bağlantı gücünde Indiana University gibi kurumlar ilk sıradadır. Anahtar sözcüklerin analizinde ise international law kelimesi tekrar sayısında ve toplam bağlantı gücünde çok öndedir. Metinlerin bibliyografik analizinde atıf sayısında Say (2014) ve toplam bağlantı gücünde Steck (2020) lider durumdadır.

Sınırlılıklar: 23.11.2024 tarihinde WOS'ta “international law” anahtar kelimesi üzerinden yapılan tarama neticesinde 1974-2025 yılları arasında yayımlanan 46,544 esere ulaşılmıştır. Ulaşılan eserlerin sayısal manada çok fazla olmasından ötürü, bu eserlere şu kısıtlamalar uygulanmıştır: i) makale (article), ii) İngilizce (English) ve SCI- Expanded. Bu kısıtlama temelinde, nihayetinde 724 esere ulaşılmıştır. Ayrıca bu kısıtlamada da Scopus, Dergipark ve Ulusal Tez Merkez gibi araştırma sahaları kullanılmamıştır.

Özgünlük/Değer: Uluslararası hukuk konusunda yapılan çalışmalara dair bir eğilimi ortaya çıkararak uluslararası hukuk temelinde araştırma yapan bilim insanlarına kolaylık sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Hukuk, Bibliyometrik Analiz, Web of Science

Abstract

Purpose: This study is primarily concerned with the analysis of research conducted on the subject of 'international law'.

Design/Methodology: A bibliometric analysis was conducted on 724 articles published between 1980 and 2024 in the Web of Science (WOS) database. The VOSviewer software was used for the analysis.

Findings: A total of 724 articles were published in the Web of Science (WOS) between 1980 and 2024, with the highest number published in 2023. In various categories such as co-author analysis and bibliographic matching analysis of authors, Yen-Chiang Chang leads in the number of documents, Leontine Alkema in the number of citations, and Daniel Wagner in total link strength. When analysing states, the USA was found to be top in all categories. Institutional citation analysis demonstrates that Dalian Maritime University is a leading institution in terms of the number of documents, whilst the World Health Organization excels in citations, and Indiana University demonstrates superior performance in total link strength. The analysis of keywords indicates that 'international law' is the strongest term, and the most frequently cited and connected term. Say (2014) is distinguished by its high citation rate, whilst Steck (2020) is notable for its total link strength.

Limitations: On 23.11.2024, 46,544 works published between 1974 and 2025 were accessed as a result of the search on the keyword 'international law' in WOS. Due to the large number of works, the following restrictions were applied: 1) Only articles were included, 2) Only works in English and indexed in SCI-Expanded were considered. On the basis of this restriction, 724 works were finally reached. In addition, research sites such as Scopus, Dergipark and Ulusal Tez Merkez were not used in this restriction.

Originality/Value: The objective of the present study is to provide a foundation for scholars engaged in research related to international law by identifying a prevailing trend in the extant literature on this subject.

Keywords: International Law, Bibliometric Analysis, Web of Science

¹Dr., Uluslararası İlişkiler, serdarcukur5@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1394-0934

1. GİRİş

Kavramsal tarihi Roma hukukundaki “Jus Gentium” terimi ile ilişkilendirilen Uluslararası Hukuk (Ünal, 2005: 27), Almanca’da “Völkerrecht” (Alsan, 1947: 20). İngilizce’de ise “International Law” ve “Law of Nations” (Meray, 1956: 53 -54), Fransızca’da “Droit des Gens ve Droit International Public”, “Droit Des Etats”, “Droit Public de L’Europe”ve “Droit International” (Ünal, 2005: 27) ve Türkçe’de ise “Devletler Hukuku”, Milletlerarası Hukuk”, “Hukuku Düvel”, “Devletlerarası Hukuk”, “Arşıulusal Hukuk” ve “Beynelmilel Hukuk” şeklinde sıralanan terimler üzerinden adlandırılmıştır (Alsan, 1947: 20).

Uluslararası hukuk kavramının adlandırılmasında yaşanılan farklılıkların bu terimin izah edilmesinde de devam ettiği gözlenmiştir. Bu açıklama temelinde, uluslararası hukuk, geleneksel olarak, “uluslararası hukukun özel sujeleri olan devletlerin karşılıklı davranışlarını düzenleyen normların oluşturduğu bir hukuk dalı” (Ünal, 2005: 25) şeklinde tanımlanabilir. Bir başka tanımda ise uluslararası hukuk, uluslararası toplumun üyeleri arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallar bütünüdür şeklinde ifade edilmektedir (Sur, 2011: 1). Paul Fauchille uluslararası hukuku, “devletlerin karşılıklı münasebetlerinde hak ve vazifelerini belirten kaidelerin heyeti mecmuasıdır” şeklinde tanımlanmaktadır (Alsan, 1947: 20). Sonuncusu ise Rolando Quadri’ye göre uluslararası hukuk, uluslararası hukuk kişileri arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallar bütünüdür (Reçber, 2020: 5).

Uluslararası hukukun hem isimlendirilmesine hem de tanımlanmasına dair literatürde yapılan farklı izhatlardan sonra, bu hukukun çok eski dönemlere kadar uzanan tarihine bakmakta fayda vardır. İlk ağlarda, günümüzde resmedilen manada uluslararası hukukun varlığını iddia etmek mümkün olmamasına rağmen, (Alsan, 1955: 11) varlıklarını sürdüren toplumların birbiriyle olan ilişkileri az olmasına ve hatta savaş üzerinden olsa da sınırlı da olsa uygulanan hukuk kuralları bulunmaktadır (Meray, 1977: 21). İki Sümer site devleti (Lagaş ve Umma) arasında Milattan Önce (M.Ö.) 3100’de Sümerce yazılmış andlaşma, M.Ö. 1279’da (1271/72?) Eti Kralı II. Hattusili ile Mısır Firavunu II. Ramses arasında andlaşma (Meray, 1960: 5-6) ve Eski Yunan’da ise M.Ö.6. ve 3.yüzyıllar arasında ekonomik ve siyasi şeklinde varlıklarını sürdüren site devletleri (polis) şeklinde yapılar arasında yapılan barış ve ittifak temelli andlaşmalar (Meray, 1977: 22) bu durumu resmeden örneklerimizden bazılarıdır. Bu örneklerimize ek olarak, Milattan Sonra (M.S.) 201’den sonra, büyük bir imparatorluk haline dönüşen Roma’nın (Meray, 1960: 8) egemenliği altındaki topraklarında yaşanan genişleme, beraberinde Roma’da vatandaşlık hukukunu resmeden Jus Civile ile imparatorluk içerisindeki yabancı kişiler ile Romalı vatandaşlar arasındaki hukuku ilişkileri düzenleyen Jus Gentium şeklinde iki ayrımı beraberinde getirmiştir. Bu ikili ayrım, sonrasında Jus Gentium uygulamasının uluslararası hukuk şeklinde adlandırılmasını ortaya çıkarmıştır (Ünal, 2005: 29).

MS.493’te Roma İmparatorluğu’nun yıkılması sonrasında, Avrupa’da ortaya çıkan yeni düzende Papalık müessesinin liderlik yaptığı, Kilisenin önemli bir rol oynadığı ve bu düzen içerisinde Kilise hukuku diye tanımlayabileceğimiz bir hukuk sistemi kurulmuştur. Ayrıca, Orta ağ’da ikinci kuvvet olarak gösterilen yapı ise İmparator iken, bu yapı özelinde oluşturulan imparatorluk hukuku mevcuttu. Bu dönemin önemli bir figürü olan Kutsal Roma Cermen İmparatoru, kendisine bağlı olan beylikler içerisinde düzenleyici bir yapıyı resmeden bir role sahipti. Ayrıca, Avrupa’da deniz hukuku ve ticaret hukuku özelinde gelişmelerin ortaya çıkması beraberinde uluslararası ticaret hukukunun da gelişmesine imkân sağlamasının yanında, uluslararası hukukun tohumlarının gün yüzünüze çıkmasına olanak sağlamıştır. Öte yandan, 15. ve 16.yüzyıllarda vuku bulan i) Coğrafı keşifler, ii) Hristiyanlıkta Reform Hareketleri ve iii) Ulusal-Egemen Devletlerin ortaya çıkması gibi yaşanan gelişmeler uluslararası hukukun gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu olayların haricinde, uluslararası hukukun gelişimine değer katan ve uluslararası hukukun kurucuları arasında yer alan hukukçuları ve düşünürleri ise de Francisco Vitoria, Vasque de Menchaca, Ayala, Francisco Suarez, Alberico Gentili, Richard Zouche ve özellikle Hugo Grotius şeklinde sıralamak mümkündür. Bu isimlerin yanında sonraki yıllarda, 1648 Westphalia Antlaşmaları, 1789 Fransız İhtilali, 1815 Viyana Kongresi, 1899 La Haye Konferansı, 1907 La Haye Konferansı, Milletler Cemiyeti’nin kurulması ve Birleşmiş Milletlerin kurulması gibi bazı gelişmeler uluslararası hukukun gelişmesine katkı sağlamıştır (Meray, 1960: 10-78).

Ayrıca, uluslararası hukukun kaynakları, antlaşmalar, teamüller, hukukun genel prensipleri, içtihatlar ve doktrinler şeklinde sıralanmasının yanında (Meray, 1960: 10-90), bu hukuk devletlerin birbirleriyle olan ticari, diplomatik ve bireylerin haklarını ve sorumluluklarını korumak gibi birçok konuyu bünyesinde barındıran ve de kamu ve özel hukuk gibi alt dallara sahiptir.

Özetle, biyografi notları özelinde çok eski dönemlere kadar uzanan bir tarihe sahip olan uluslararası hukuk, literatürde birçok adlandırma ve tanım üzerinden açıklanmıştır. Uluslararası hukukun yaşamış olduğu bu gelişme sürecinde birbirinden farklı konulara bünyesine ilave ederek zenginleşmiş ve de çeşitli hukuk dallarını özelinde açıklanmıştır.

Ayrıca bu çalışmada, analiz türü olarak bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Bu analiz, makale ve kitap gibi çeşitli akademik çalışmaların frekans, sosyal ağ ve atıf gibi bazı analizleri barındıran içerik analizini barındırmaktadır (Evren & Kozak, 2014: 67). Bu çalışma türünün çalışmada kullanılmasının özünde ise işletmeden (Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey, & Lim, 2021) kamu yönetimine (Meerow, Newell, & Stults, 2016), eğitimden (Sugito, 2024) mühendisliğe (Li & Wang, 2019) kadar çeşitli alanlarda yaygın olarak kullanılması yatmaktadır.

Bu çalışma, bibliyometrik analiz yöntemiyle uluslararası hukuk alanındaki akademik yayınların gelişimini incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca bu araştırmanın diğer amacı ise uluslararası hukuk alanındaki akademik eğilimleri ortaya koymak ve hangi temaların öne çıktığını analiz etmektir. Tüm bu amaçlar temelinde bu çalışma çeşitli sorulara cevap aramaktadır:

1. Uluslararası hukuk alanının da eserlerin yıllara göre dağılımı nasıl olmuştur?
2. Uluslararası hukuk alanında en çok esere sahip yazarlar kimlerdir?
3. Uluslararası hukuk ile ilgili çalışmalar noktasında hangi ülkeler ve kurumlar en fazla yayın yapmaktadır?
4. Uluslararası hukuk alanındaki çalışmalarda en çok kullanılan anahtar kelimeler hangileridir?

2. LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmanın bu bölümünde, WOS'ta yöntem kısmında vurgulanan sınırlandırmalar neticesinde elde edilen eserlere dair özet tablo sunulmuştur.

Tablo 1: Uluslararası Hukuk Konulu Bazı Eserler (ilk 30)

Yazar- Yıl	Çalışmanın Başlığı	Araştırma Alanları	Atıf Sayısı
(Say vd., 2014)	Global causes of maternal death: a WHO systematic analysis	Kamu; Çevre ve Mesleki Sağlık	2738
(Sopian & Wan Daud, 2006)	Challenges and future developments in proton exchange membrane fuel cells	Bilim ve Teknoloji; Enerji ve Yakıtlar	273
(Chopra, Galbraith, & Darnton-Hill, 2002)	A global response to a global problem: the epidemic of overnutrition	Kamu; Çevre ve Mesleki Sağlık	273
(David P. Fidler & Gostin, 2006)	The new international health regulations: An historic development for international law and public health	Sosyal Bilimler; Kamu ve Hukuk	162
(Mauro & Hardison, 2000)	Traditional knowledge of indigenous and local communities: International debate and policy initiatives	Ekoloji; Çevre Bilimler	138
(Willen, Knipper, Abadia-Barrero, & Davidovitch, 2017)	Syndemic vulnerability and the right to health	Tıp	121
(Baker & Fidler, 2006)	Global public health surveillance under new international health regulations	İmmünoloji; Bulaşıcı Hastalıklar	120
(David P. Fidler, 2008)	Influenza virus samples, international law, and global health diplomacy	İmmünoloji; Bulaşıcı Hastalıklar	109
(Salman, 2007)	The Helsinki Rules, the UN Watercourses Convention and the Berlin Rules: Perspectives on international water law	Su Kaynakları	108
(Ebbesson, 2010)	The rule of law in governance of complex socio-ecological changes	Çevre	107

		Bilimleri; Ekoloji; Coğrafya	
(D.P. Fidler, 2001)	The globalization of public health: the first 100 years of international health diplomacy	Kamu; Çevre ve Mesleki Sağlık	107
(McIntyre & Mosedale, 1997)	The precautionary principle as a norm of customary international law	Çevre Bilimleri; Ekoloji Kamu ve Hukuk; Bilim ve Teknoloji	103
(Başoğlu, Livanou, & Crnobaric, 2007)	Torture vs other cruel, inhuman, and degrading treatment - Is the distinction real or apparent?	Psikiyatri	97
(Hunt, Makana, Jefferson, & Rogers, 2016)	Liveable cities and urban underground space	İnşaat; Bina Teknolojisi; Mühendislik	95
(Bennett vd., 2021)	Advancing social equity in and through marine conservation	Çevre Bilimleri; Ekoloji; Deniz ve Tatlı Su Biyolojisi	93
(Selby, 2013)	Cooperation, domination and colonisation: The Israeli-Palestinian joint water committee	Çevre Bilimleri; Ekoloji; Su Kaynakları	91
(Van Gils, Piersma, Dekinga, Spaans, & Kraan, 2006)	Shellfish dredging pushes a flexible avian top predator out of a marine protected area	Biyokimya; Moleküler Biyoloji	87
(Tol & Verheyen, 2004)	State responsibility and compensation for climate change damages - a legal and economic assessment	Ekonomi; Enerji; Çevre Bilimleri	86
(Taylor & Bettcher, 2000)	WHO framework convention on tobacco control: a global "good" for public health	Kamu; Çevre ve Mesleki Sağlık	81
(Brokowski, 2018)	Do CRISPR Germline Ethics Statements cut it?	Genetik ve Kalıtım	80
(Appelstrand, 2002)	Participation and societal values: the challenge for lawmakers and policy practitioners	İşletme; Ekonomi; Çevre Bilimleri; Ekoloji; Ormancılık	79
(Lim, Sogaard Jørgensen, & Wyborn, 2018)	Reframing the sustainable development goals to achieve sustainable development in the Anthropocene-a systems approach	Ekoloji; Çevre Bilimleri	78
(Lengyel vd., 2008)	Habitat monitoring in Europe: a description of current practices	Ekoloji; Çevre Bilimleri	75
(Cash & Narasimhan, 2000)	Impediments to global surveillance of infectious diseases: consequences of open reporting in a global economy	Kamu; Çevre ve Mesleki Sağlık	73
(Griffiths vd., 2010)	Khat use and monitoring drug use in Europe: The current situation and issues for the future	Bitki Bilimler; Eczacılık	71
(Zipper vd., 2020)	Integrating the water planetary boundary with water management From local to global scales	Çevre Bilimler; Jeoloji Bilimleri	68

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Özetle, Tablo 1’de uluslararası hukuk konusunda yapılan çalışmaların çeşitli yazarlar tarafından farklı yıllarda ve çeşitli alanlarda kaleme alındığı görülmüştür.

3.YÖNTEM

Çalışmada, içerik analiz türlerinden farklı olan bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Bu tür, sahip olduğu çeşitli parametreler (yöntemler ve konular gibi) temelinde farklılıklar taşımaktadır. Bu

farklılıklar, çalışmada bu tür bir analiz türünün tercih edilmesinde önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın temel maksadı, “international law (uluslararası hukuk)” konulu çalışmaları incelemektir. Bu inceleme temelinde yapılan detaylandırmanın hedefinde de akademik çalışmalara katkı sağlamak ve gelecekte yapılması planlanan çalışmalara literatür noktasında destek sağlamak yatmaktadır. Bu destek için tercih edilen program, Vosviewer’dır. Vosviewer programı, çalışmada kullanılan verilerin grafiklendirilmesi noktasında tercih edilmesinin altında yatan gaye ise bu programın sağlamış olduğu kolaylıktan kaynaklanmaktadır. Bu veriler de bilim dünyası için önemli bir literatür alanı olarak görülen WOS kullanılmıştır.

23.11.2024 tarihinde WOS’ta “international law (uluslararası hukuk)” anahtar kelimesi üzerinden yapılan tarama neticesinde 1974-2025 yılları arasında yayımlanan 46,544 esere ulaşılmıştır. Bu eserlere dair irdeleme yapıldığında çalışma türü noktasında makaleden kitap bölümüne, kitaptan bildiriye kadar çeşitlilik arz ettiği görülmüştür. Ayrıca eserlerin yazılmasında İngilizceden Türkçeye, İspanyolcadan İtalyancaya kadar çeşitli olduğu görülmektedir. Öte yandan bu çeşitlilik eserlerin yayınlandığı endekslerde (SSCI, SCI, ESCI gibi) yaşandığı tespit edilmiştir. Tüm bunlar özelinde eserler arasında en fazla çalışma türünün makale olduğu, eserlerde kullanılan diller arasında İngilizcenin en fazla tercih edildiği görülmüştür. Bu iki durumdan ötürü, çalışmada tercih edilen iki kısıtlama makale ve İngilizce olarak seçilmiştir. Üçüncü kısıtlama ise SCI tercih edilmiştir. Bu kısıtlama temelinde, nihayetinde 724 esere ulaşılmıştır. Ayrıca bu kısıtlamada da Scopus, Dergipark ve Ulusal Tez Merkez gibi araştırma sahaları kullanılmamıştır.

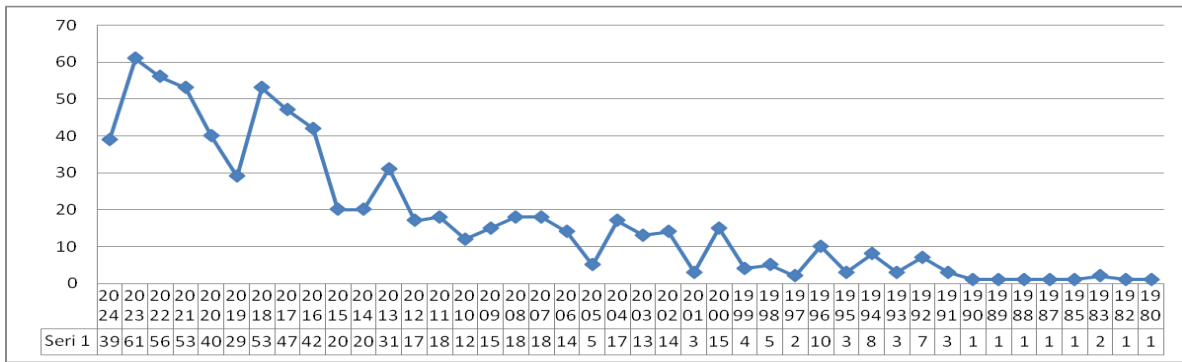
4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümde, 23.11.2024 tarihinde WOS’taki 724 eser üzerinden veriler Vosviewer programıyla grafiklendirmelere yer verilecektir. Bu grafiklendirmelerde, yazar, atıf, devlet, kurum ve anahtar kelimeler üzerinden yapılacaktır.

4.1. Eserlerin yıllara göre dağılımı

WOS’a göre “international law” veya “uluslararası hukuk” konulu, i) makale (article), ii) İngilizce (English) ve iii) SCI- Expanded şeklinde kısıtlama üzerinden ortaya çıkan 724 eserin yıllara göre dağılımı Şekil 1’de gösterilmektedir. Şekil 1’e göre ilk eser, 1980 yılında yayımlanmışken, son eser ise 2024 yılında yayımlanmıştır. 1980-2024 yılları arasında en fazla eser ise 61 eser ile 2023 yılında yayımlanmıştır.

Şekil 1: Eserlerin Yıllara Göre Sayısal Dağılımı

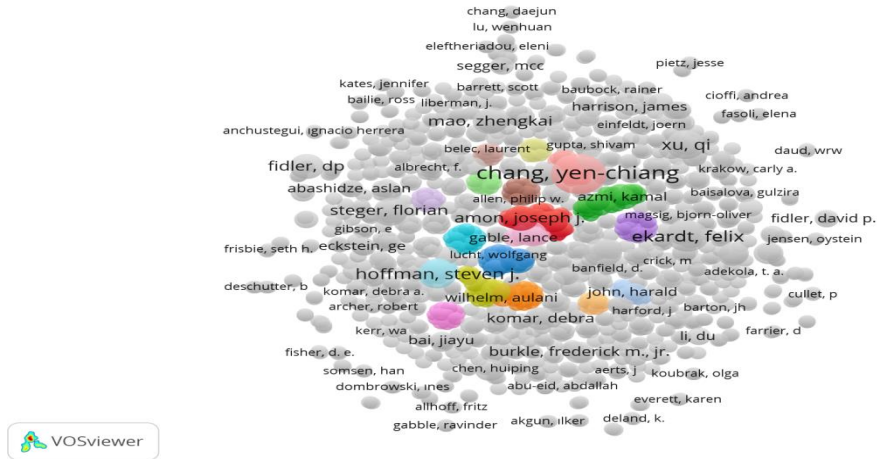

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

4.2. Ortak yazarlık analizi

Ortak yazarlık analizinin yapılması için şu kriter tercih edilmiştir: En az 1 yayın ve en az 1 atıf. Bu kriterle uyum sağlayan, 1551 yazar tespit edilmiştir. Bu tespit ışında ortaya çıkan tabloda, doküman sayısı, atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü başlıkları altında bazı sayısal verilere ulaşılmıştır. Örneğin, bu başlıklar altında ilk beşte yer alan isimler tablo 2’de gösterilmiştir. Ayrıca, 1551 yazar üzerinden ortaya çıkan bu başlıklar sonrasında Şekil 2, Tüm bunların yanı sıra, 521 küme, 4277 bağlantı ve 4328 toplam bağlantı gücü gibi sayısal verilerden meydana gelmiştir.

Şekil 2: Ortak Yazar Analizi Haritası

Kaynak: Yazılım programıyla yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2: En Çok Atıf Alan Yazarların Bibliyometrik Analizi

Sıra - Başlık	Doküman	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Yen-chiang Chang (10)	Leontine Alkema (2731)	Daniel Wagner (40)
2	Felix Ekard (6)	Doris Chou (2731)	Aulani Wilhelm (40)
3	Steven J. Hoffman (5)	Jane Daniels (2731)	Robin Warner (26)
4	Arie Trouwborst (5)	Alison Gemmill (2731)	Simon Nicol (26)
5	Qi Xu (5)	Ahmet M. Gülmezoğlu (2731)	Graham Pilling (26)

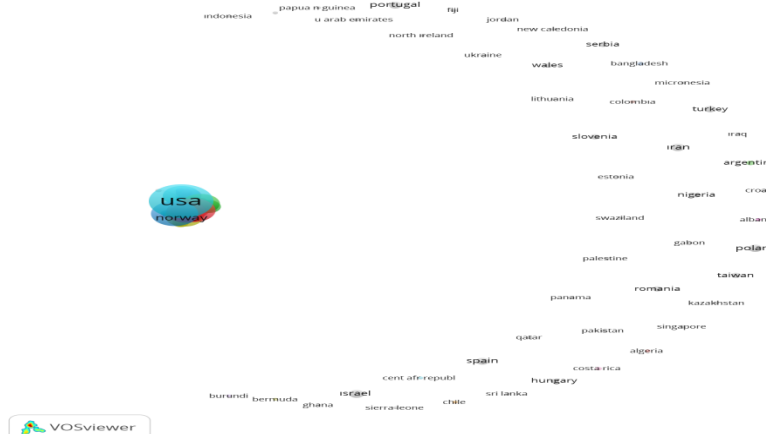
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2’de ortak yazarlık analizinde doküman sayısı, atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü gibi başlıklar altında ilk beş basamakta yer alan kişilere yer verilmiştir. Tablo 2’ye göre doküman sayısı başlığının ilk sırasında Yen-chiang Chang (10), atıf sayısı başlığının ilk sırasında Leontine Alkema (2731) ve toplam bağlantı gücü başlığının ilk sırasında da Daniel Wagner (40) bulunmaktadır.

4.3. Ülkelerin atıf analizi

Eserlerin yayımlandıkları devletlerdeki atıflarına dair bir ağ haritasının bulunması için kriter olarak en az 1 eserin yayımlanması ile en az 1 atıf uygulanmıştır. Bu kritere uygun 86 devlet tespit edilmiş ve bu kertede yapılan analiz neticesinde ortaya çıkan tabloda, devletlere ilişkin doküman sayısı, atıf sayısı ve toplam bağlantı gücünü başlıklar altında çeşitli sayısal verilere ulaşılmıştır. Örneğin, bu tabloda bu başlıklar altında ilk beşte yer alanlar Tablo 3’te yer verilmiştir. Ayrıca, 86 birim üzerinden yapılan analiz sonrasında da Şekil 3, 57 kümeden, 133 bağlantıdan ve 269 toplam bağlantı gücü üzerine inşa edilmiştir.

Şekil 3: Devletlerin Atıf Analizi Haritası

Kaynak: Yazılım programıyla yazar tarafından oluşturulmuştur.

ABD'nin atıf sayısında açık ara önde olduğu görülmektedir; bu durum ABD merkezli akademik yayınların küresel bilimsel üretimdeki ağırlığını göstermektedir.

Tablo 3: En Çok Atıf Alan Devletlerin Bibliyometrik Analizi

Sıra – Başlık	Doküman	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	ABD (162)	ABD (6137)	ABD (118)
2	Çin (90)	İngiltere (4403)	Hollanda (39)
3	İngiltere (81)	İsviçre (3602)	Çin (33)
4	Avustralya (64)	Singapur (2734)	Kanada (30)
5	Kanada (59)	Avustralya (1080)	İngiltere (29)

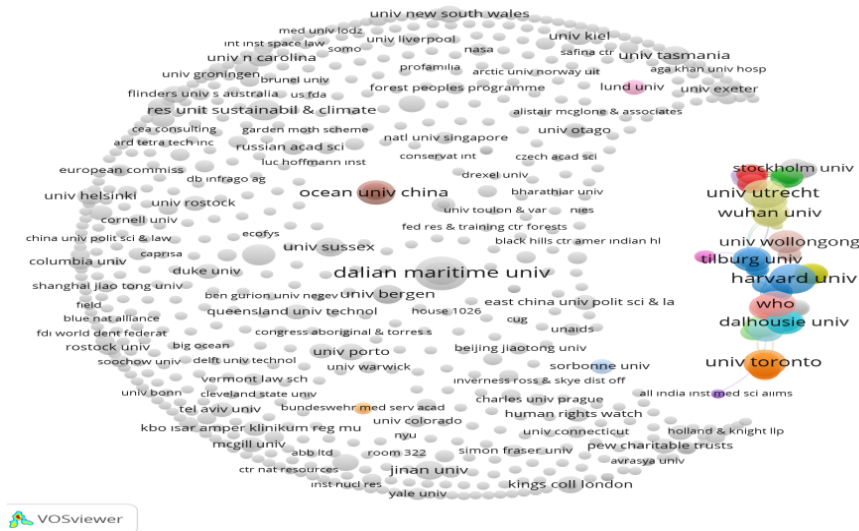
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3'te devletlerin atıf analizinde doküman sayısı, atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü gibi başlıklar altında ilk beş basamakta yer alan devletlere yer verilmiştir. Tablo 3'e tüm başlıklarda ABD ilk sırada bulunmaktadır.

4.4. Kurumların atıf analizi

Kurumların arasındaki atıf haritasının analiz edilmesi için tercih edilen kriter olarak en az 1 eserin yayımlanması ve en az 1 atıf uygulanmıştır. Bu kriterle, uygun 845 kurum tespit edilmiştir. Bunlar üzerinden yapılan analiz sonrasında da doküman sayısı, atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü şeklinde sayısal verilerden oluşan bir tablo ortaya çıkmıştır. Örneğin, bu tabloda ve bu başlıklar arasında ilk beşte yer alan verilerde Tablo 4'te gösterilmiştir. Ayrıca, 845 kurum üzerinden yapılan analiz sonrasında Şekil 4, 683 küme, 488 bağlantı ve 515 toplam bağlantı gücü üzerine inşa edilmiştir.

Şekil 4: Kurumların Atıf Analizi Haritası

Kaynak: Yazılım programıyla yazar tarafından oluşturulmuştur.

World Health Organization'ın atıf sayısında açık ara önde olduğu görülmektedir; bu durum World Health Organization merkezli akademik yayınların küresel bilimsel üretimdeki ağırlığını göstermektedir.

Tablo 4: En Çok Atıf Alan Kurumların Bibliyometrik Analizi

Sıra-Başlık	Doküman	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Dalian Maritime University (15)	World Health Organization (3146)	Indiana University (24)
2	Harvard University (12)	University of Birmingham (2731)	Pacific University (24)
3	Utrecht University (11)	National University of Singapore (2731)	Scholarships - Texas Wesleyan University (24)
4	Toronto University (10)	University of California, Berkeley (2731)	University of Dundee (19)
5	World Health Organization (9)	Indiana University (542)	Johns Hopkins University (17)

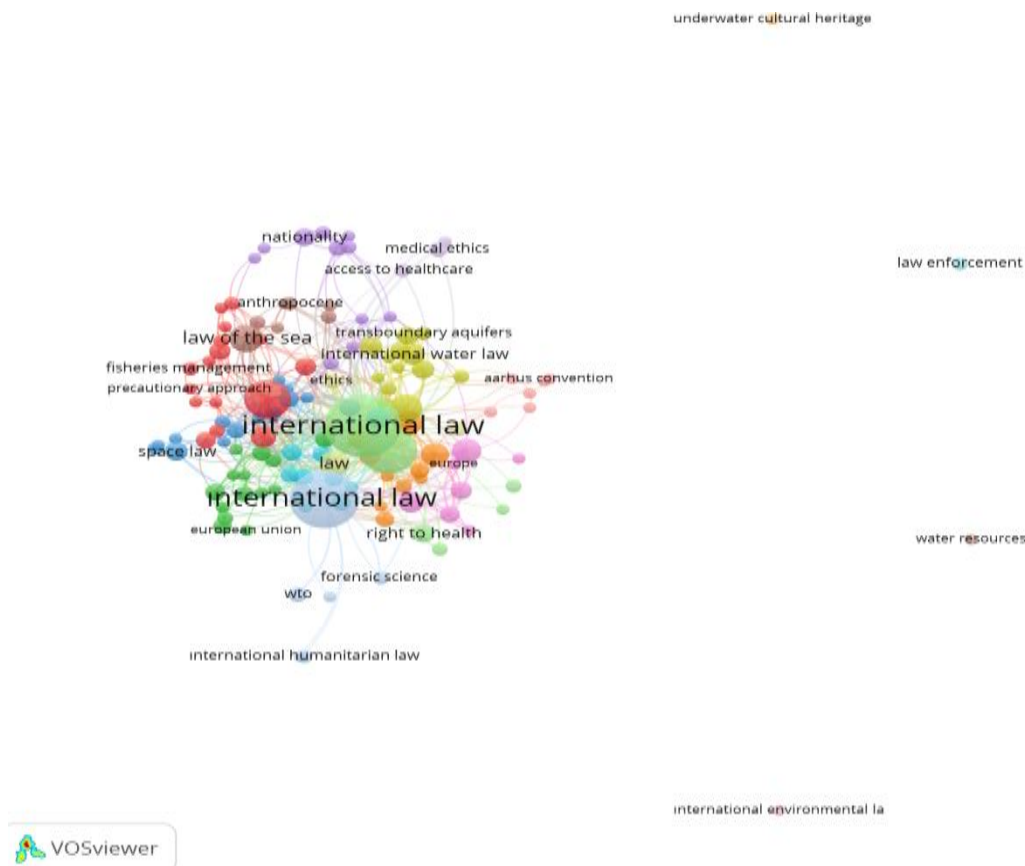
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4’te kurumların atıf analizinde doküman sayısı, atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü gibi başlıklar altında ilk beş basamakta yer alan kurumlar sıralanmaktadır. Tablo 4’e göre doküman sayısı başlığının ilk sırasında Dalian Maritime University (15), atıf sayısı başlığının ilk sırasında World Health Organization (3146) ve toplam bağlantı gücü başlığının ilk sırasında da Indiana University (24) bulunmaktadır.

4.5. Anahtar sözcük analizi

“Uluslararası hukuk” veya “international law” konulu eserlerde kullanılan anahtar kelimelerin analizi temelinde kriter olarak en az 3 tercihi üzerinden bir ağ haritası ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu kriter uygun, 132 kelime tespit edilmiştir. Bu tespit üzerinden yapılan analiz sonrasında anahtar kelimelerde çok sık kullanılan ve toplam bağlantı gücü başlıklar altında sayısal verilerden oluşan bir tablo ortaya çıkmıştır. Örneğin, bu tabloda bu başlıklarda ilk beş sırada bulunan kelimeler ise Tablo 5’te gösterilmiştir. Ayrıca 132 kelime (birim) üzerinden yapılan analiz neticesinde karşılaşılan Şekil 5, 683 küme, 488 bağlantı ve 515 toplam bağlantı gücü üzerine inşa edilmiştir.

Şekil 5: Anahtar Kelimeleri Haritası

Kaynak: Yazılım programıyla yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5: En Çok Kullanılan Anahtar Sözcüklerin Bibliyometrik Analizi

Sıra - Başlık	Tekrar Edenler	Toplam Bağlantı Gücü
1	Uluslararası Hukuk-149	Uluslararası Hukuk-149
2	İnsan Hakları- 46	İnsan Hakları- 81
3	İklim Değişikliği -32	İklim Değişikliği -61
4	Çin -16	Dünya Sağlık Örgütü-36
5	Deniz Hukuku -16	Küresel Sağlık -34

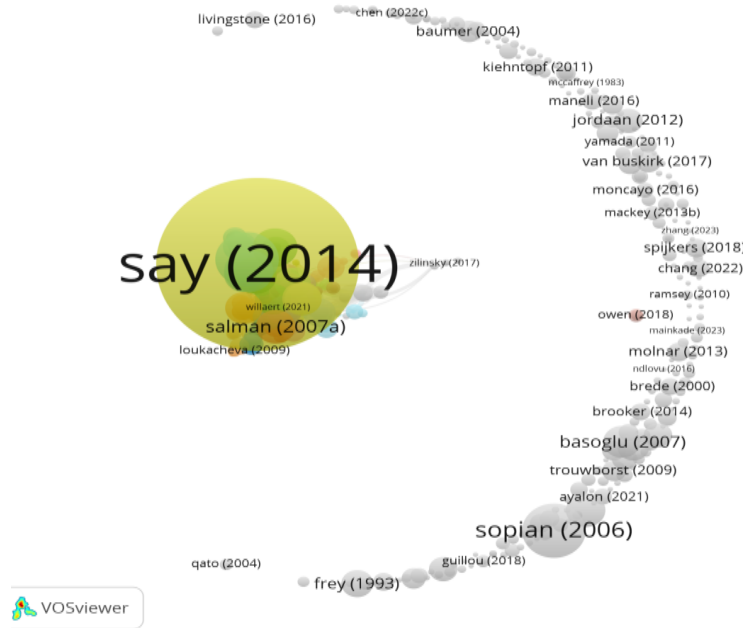
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5’te anahtar sözcüklerin analizinde tekrar edenler ve toplam bağlantı gücü gibi başlıklar altında ilk beş basamakta yer alan kelimeler sıralanmaktadır. Tablo 5’e göre tüm başlıklar altında ilk basamakta Uluslararası Hukuk bulunmaktadır.

4.6. Metinlerin bibliyografik eşleşme analizi

İki farklı eserin aynı/ ortak bir esere atıf yapmasına dair analiz özelinde tercih edilen kriter ise en az 1 atıf'dır. Bu kriterde uyum sağlayan 615 eser tespit edilmiştir. Bu eşleşme üzerinden yapılan analiz sonrasında atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü gibi başlıklar altında sayısal değerlerin yer aldığı bir tablo ortaya çıkmıştır. Bu tabloda bu başlıklarda ilk beş sırada yer alanlar Tablo 6'da gösterilmiştir. Öte yandan, tabloda veriler temelinde Şekil 6'da 615 öge, 214 küme, 1453 bağlantı ve 2954 toplam bağlantı gücü gibi zemin üzerinden meydana gelmiştir.

Şekil 6: Metinlerin Bibliyografik Eşleşme Analizi Haritası

Kaynak: Yazılım programıyla yazar tarafından oluşturulmuştur.

Say (2014)'ün atıf sayısında açık ara önde olduğu görülmektedir; bu durum Say (2014)'ün akademik yayınlarda küresel manada bilimsel etkinliğinin gözler önüne sermektedir.

Tablo 6: Metinlerin Bibliyografik Eşleşme Analizi (Metin İsim- Sayısal Değerler)

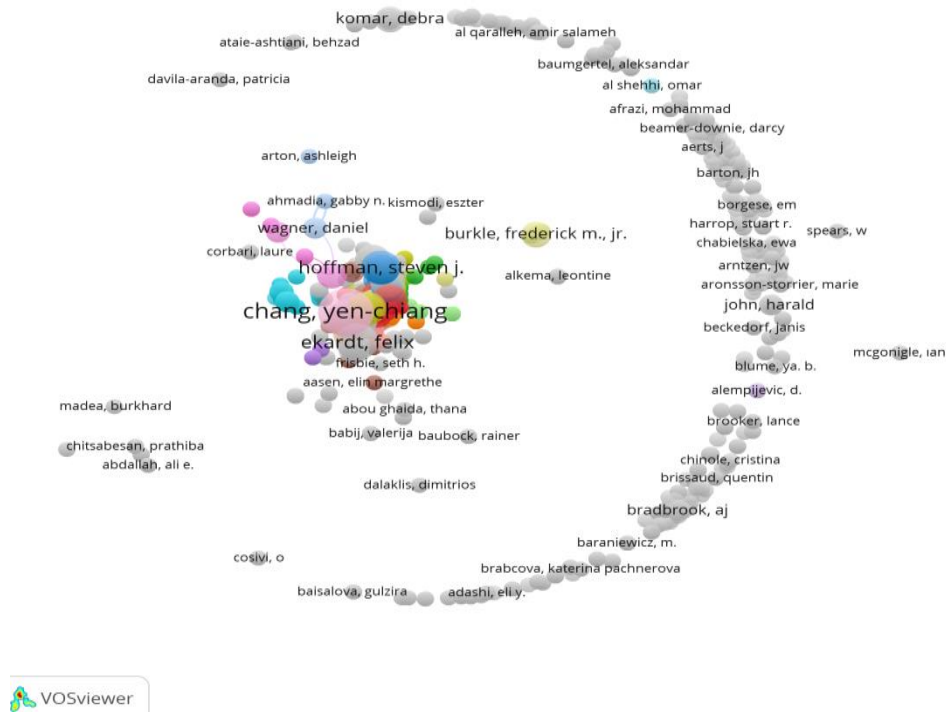
Sıra - Başlık	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Say (2014) – 2731	Strech (2020) - 572
2	Chopra (2002) – 273	Escobar-pemberthy (2020) - 455
3	Sopian (2006) – 273	Byers (2019) - 123
4	Fidler (2006) – 162	Loures (2021) - 120
5	Maouro (2000) – 138	Ekardt (2023a) -100

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6'da metinlerin bibliyografik eşleşme analizinde atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü gibi başlıklar altında ilk beşte yer alanlar sıralanmıştır. Tablo 6'a göre atıf sayısı başlığı altında ilk sırada Say (2014) – 2731 yer alırken, toplam bağlantı gücü başlığı altında da ilk sırada Strech (2020) - 572 bulunmaktadır.

4.7. Yazarların bibliyografik eşleşme analizi

Yazarların bibliyografik eşleşme analizinin yapılması için kriter olarak en az 1 eserin yayımlanması ve en az 1 atıf tercih edilmiştir. Bu kritere uygun, 1551 yazar tespit edilmiştir. Bu yazarlar üzerinden yapılan analiz sonrasında da doküman sayısı, atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü gibi çeşitli başlıklar altında sıralanan değerlerin resmedildiği bir tablo ortaya çıkmıştır. Örneğin bu tablo özelinde, bu başlıklar altında ilk beş sırada bulunan isimler Tablo 7'de sıralanmıştır. Öte yandan, tablo üzerinden 1551 birim üzerinden yapılan analiz sonrasında Şekil 7, 233 kümeden, 16423 bağlantıdan ve 355676 toplam bağlantı gücünden meydana gelmiştir.

Şekil 7: Yazarların Bibliyografik Eşleşme Analizi Haritalandırılması

Kaynak: Yazılım programıyla yazar tarafından oluşturulmuştur.

Leontine Alkema'nın atıf sayısında açık ara önde olduğu görülmektedir; bu durum Leontine Alkema'nın akademik yayınlarda küresel bilimsel üretimdeki ağırlığını gözler önüne sermektedir.

Tablo 7: En Çok Atıf Alan Yazarların Bibliyografik Eşleşme Analizi

Sıra – Başlık	Doküman	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Yen-chiang Chang (10)	Leontine Alkema (2731)	Daniel Wagner (4982)
2	Felix Ekard (6)	Doris Chou (2731)	Aulani Wilhelm (4982)
3	Steven J. Hoffman (5)	Jane Daniels (2731)	Felix Ekard (4852)
4	Arie Trouwborst (5)	Alison Gemmill (2731)	Joyeeta Gupta (3669)
5	Qi Xu (5)	Ahmet M. Gülmezoğlu (2731)	Beatrice Garske (3265)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 7’de yazarların bibliyografik eşleşme analizinde doküman sayısı, atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü gibi başlıklar altında ilk beşte yer alanlar sıralanmıştır. Tablo 7’e göre doküman sayısı başlığının ilk sırasında Yen-chiang Chang (10), atıf sayısı başlığının ilk sırasında Leontine Alkema (2731) ve toplam bağlantı gücü başlığının ilk sırasında da Daniel Wagner (4982) bulunmaktadır.

5. SONUÇ

“Uluslararası hukuk” konulu eserlerin incelenmesi amaçlanan bu çalışmada, WOS veri tabanı kullanılmıştır. Bu veri tabanında bu konu başlığı temelinde çok fazla eserin bulunmasından dolayı çalışmada, makale, İngilizce ve SCI-Expanded şeklinde bir sınırlandırma takip edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada, sınırlandırmaya Scopus, dergipark ve Ulusal Tez Merkezi gibi veri tabanları da dahil edilmemiştir. Bundan önce, bu konu hakkında WOS’ta yayımlanan eserler arasında ilk 30 tanesine ilişkin özet bir tablo üzerinden yapılan çalışmaların çeşitliliği ortaya konulmuştur.

Çalışmada kullanılan yöntem özelinde ise bibliyometrik analiz ve Vosviewer programı kullanılmıştır. Bu analiz yöntemi ve programın tercih edilmelerinin özünde de çalışmanın muhtevasında sağlamış olduğu kolaylıklardan kaynaklanmaktadır.

Çalışmada ulaşılan bulgular özelinde ilk olarak, WOS’ta elde edilen 724 eserin 1980-2024 yılları arasında yayımlandığı görülmüştür. Bu yıllar arasında ilk eser 1980’de, son eser ise 2024’te yayımlanmıştır. Bu yıllar arasında en fazla eserin yayımlandığı zaman 2023 yılıdır.

Ortak yazar analizinde 1551 yazar içerisinde yapılan irdelemede doküman sayısında ilk beşte Yen-Chiang Chang (10), Felix Ekard (6), Steven J. Hoffman (5), Arie Trouwborst (5) ve Qi Xu (5) gibi isimlerden oluşmaktadır. Bu analizde atıf sayısında da Leontine Alkema (2731), Doris Chou (2731), Jane Daniels (2731), Alison Gemmill (2731) ve Ahmet M. Gülmezoğlu (2731) gibi isimler ilk beş yazar olarak görülmektedir. Öte yandan analiz içerisinde toplam bağlantı gücünde Daniel Wagner (40), Aulani Wilhelm (40), Robin Warner (26), Simon Nicol (26) ve Graham Pilling (26) şeklinde sıralanan yazarlar önlerde yer almaktadır.

86 devlet üzerinden devletlerin atıf analizinde doküman sayısında ABD (162), Çin (90), İngiltere (81), Avustralya (64) ve Kanada (59); atıf sayısında ABD (6137), İngiltere (4403), İsviçre (3602), Singapur (2734) ve Avustralya (1080), ve toplam bağlantı gücünde ise ABD (118), Hollanda (39), Çin (33), Kanada (30) ve İngiltere (29) devletler ön sıralarda bulunmaktadır.

845 kurum üzerinden yapılan kurumların atıf analizinde doküman sayısında Dalian Maritime University (15), Harvard University (12), Utrecht University (11), Toronto University (10) ve World Health Organization (9); atıf sayısında World Health Organization (3146), University of Birmingham (2731), National University of Singapore (2731), University of California, Berkeley (2731) ve Indiana University (542), ve toplam bağlantı gücünde ise Indiana University (24), Pacific University (24), Scholarships - Texas Wesleyan University (24), University of Dundee (19), Johns Hopkins University (17) kurumlar ön sıralarda bulunmaktadır.

132 kelime üzerinden yapılan anahtar kelimelerin analizinde tekrar eden kelimelerde International Law (Uluslararası Hukuk-149), Human Rights (İnsan Hakları- 46), Climate Change (İklim Değişikliği -32), China (Çin -16) ve Law of the Sea (Deniz Hukuku -16); toplam bağlantı gücü noktasında da International Law (Uluslararası Hukuk-149), Human Rights (İnsan Hakları- 81), Climate Change (İklim Değişikliği -61), World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü-36) ve Global Health (Küresel Sağlık -34) gibi kelimeler ilk beşte yer almaktadır.

615 metin üzerinden yapılan metinlerin bibliyografik eşleşme analizinde atıf sayısında Say (2014), Chopra (2002), Sopian (2006), Fidler (2006) ve Maouro (2000) ön sıralarda bulunmaktadır. Bu analiz içerisinde toplam bağlantı gücü noktasında da Streck (2020), Escobar-Pemberthy (2020), Byers (2019), Loures (2021) ve Ekardt (2023a) gibi sıralamak mümkündür.

1551 yazar üzerinden yapılan yazarların bibliyografik eşleşme analizinde doküman sayısında Yen-Chiang Chang (10), Felix Ekard (6), Steven J. Hoffman (5), Arie Trouwborst (5) ve Qi Xu (5); atıf sayısında Leontine Alkema (2731), Doris Chou (2731), Jane Daniels (2731), Alison Gemmill (2731) ve Ahmet M. Gülmezoğlu (2731); ve toplam bağlantı gücünde de Daniel Wagner (4982), Aulani Wilhelm (4982), Felix Ekard (4852), Joyeeta Gupta (3669) ve Beatrice Garske (3265) gibi isimler ilk beş sırada yer almaktadır.

Tüm bunların yanı sıra, 724 makale üzerinden yapılan yukarıdaki başlıklar altında analiz neticesinde, ortak yazar analizi ve yazarların bibliyografik eşleşme analizi gibi çeşitli başlıklarda doküman sayısında Yen-Chiang Chang, atıf sayısında Leontine Alkema ve toplam bağlantı gücünde Daniel Wagner gibi isimler öndedir. Devletlerin atıf analizinde ABD, doküman sayısı, atıf sayısı ve toplam bağlantı gücü gibi tüm başlıklarda öndedir. Kurumların atıf analizinde doküman sayısında Dalian Maritime University, atıf sayısında World Health Organization ve toplam bağlantı gücünde Indiana University gibi kurumlar ilk sıradadır. Anahtar sözcüklerin analizinde ise international law kelimesi hem tekrar sayısında hem de toplam bağlantı gücünde çok öndedir. Metinlerin bibliyografik analizinde atıf sayısında Say (2014) ve toplam bağlantı gücünde Steck (2020) lider durumdadır.

Etik Beyan: Bu çalışmada “Etik Kurul” izini alınmasını gerektiren bir yöntem kullanılmamıştır.

Ethics Statement: In this study, no method requiring the permission of the “Ethics Committee” was used.

KAYNAKÇA

- Alsan, Z. M. (1947). Devletler Hukuku Dersleri.1.Baskı.Ankara: Siyasal Bilgiler Okulu Yayınları.
- Alsan, Z. M. (1955). Yeni Devletler Hukuku Cilt 1 (Prensipiler- şahışlar). 2.Baskı. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Appelstrand, M. (2002). Participation and Societal Values: The Challenge for Lawmakers and Policy Practitioners. *Forest Policy and Economics*, 4(4), 281-290. [https://doi.org/10.1016/S1389-9341\(02\)00070-9](https://doi.org/10.1016/S1389-9341(02)00070-9)
- Baker, M. G., & Fidler, D. P. (2006). Global Public Health Surveillance Under New İnternational Health Regulations. *Emerging Infectious Diseases*, 12(7), 1058-1065.
- Başoğlu, M., Livanou, M., & Crnobaric, C. (2007). Torture vs Other Cruel, Inhuman, and Degrading Treatment: Is The Distinction Real or Apparent? *Archives of General Psychiatry*, 64(3). <https://doi.org/10.1001/archpsyc.64.3.277>
- Bennett, N. J., Katz, L., Yadao-Evans, W., Ahmadi, G. N., Atkinson, S., Ban, N. C., Wilhelm, A. (2021). Advancing Social Equity in and Through Marine Conservation. *Frontiers in Marine Science*, 8, 711538. <https://doi.org/10.3389/fmars.2021.711538>
- Brokowski, C. (2018). Do CRISPR Germline Ethics Statements Cut It? *The CRISPR Journal*, 1(2), 115-125. <https://doi.org/10.1089/crispr.2017.0024>
- Cash, R. A., & Narasimhan, V. (2000). Impediments to Global Surveillance of Infectious Diseases: Consequences of Open Reporting in a Global Economy. *Bulletin of the World Health Organization*, 78(11), 1358-1367.
- Chopra, M., Galbraith, S., & Darnton-Hill, I. (2002). A Global Response to a Global Problem: The Epidemic of Overnutrition. *Bulletin of the World Health Organization*, 80(12), 952-958.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to Conduct a Bibliometric Analysis: An Overview and Guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Ebbesson, J. (2010). The Rule of Law in Governance of Complex Socio-ecological Changes. *Global Environmental Change*, 20(3), 414-422. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2009.10.009>
- Evren, S., & Kozak, N. (2014). Bibliometric Analysis of Tourism and Hospitality Related Articles Published in Turkey. *Anatolia*, 25(1), 61-80. <https://doi.org/10.1080/13032917.2013.824906>
- Fidler, David P. (1996). Globalization, International Law, and Emerging Infectious Diseases. *Emerging Infectious Diseases*, 2(2), 77-84. <https://doi.org/10.3201/eid0202.960201>
- Fidler, David P. (2008). Influenza Virus Samples, International Law, and Global Health Diplomacy. *Emerging Infectious Diseases*, 14(1), 88-94. <https://doi.org/10.3201/eid1401.070700>
- Fidler, David P., & Gostin, L. O. (2006). The New International Health Regulations: An Historic Development for International Law and Public Health. *Journal of Law, Medicine & Ethics*, 34(1), 85-94. <https://doi.org/10.1111/j.1748-720X.2006.00011.x>
- Fidler, D.P. (2001). The globalization of public health: The First 100 Years of International Health Diplomacy. *Bulletin of the World Health Organization*, 79(9), 842-849.
- Frey, F. W. (1993). The Political Context of Conflict and Cooperation Over International River Basins. *Water International*, 18(1), 54-68. <https://doi.org/10.1080/02508069308686151>
- Griffiths, P., Lopez, D., Sedefov, R., Gallegos, A., Hughes, B., Noor, A., & Royuela, L. (2010). Khat Use and Monitoring Drug Use in Europe: The Current Situation and Issues for the Future. *Journal of Ethnopharmacology*, 132(3), 578-583. <https://doi.org/10.1016/j.jep.2010.04.046>
- Hunt, D. V. L., Makana, L. O., Jefferson, I., & Rogers, C. D. F. (2016). Liveable Cities and Urban Underground Space. *Tunnelling and Underground Space Technology*, 55, 8-20. <https://doi.org/10.1016/j.tust.2015.11.015>

- Koivurova, T., & Heinämäki, L. (2006). The Participation of Indigenous Peoples in International Norm-Making in the Arctic. *Polar Record*, 42(2), 101-109. <https://doi.org/10.1017/S0032247406005080>
- Lengyel, S., Déri, E., Varga, Z., Horváth, R., Tóthmérész, B., Henry, P., Y., Henle, K. (2008). Habitat Monitoring in Europe: A Description of Current Practices. *Biodiversity and Conservation*, 17(14), 3327-3339. <https://doi.org/10.1007/s10531-008-9395-3>
- Li, J., & Wang, J. (2019). Comprehensive Utilization and Environmental Risks of Coal Gangue: A Review. *Journal of Cleaner Production*, 239, 1-18. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.117946>
- Lim, M. M. L., Sogaard Jørgensen, P., & Wyborn, C. A. (2018). Reframing the Sustainable Development Goals to Achieve Sustainable Development in the Anthropocene -- a Systems Approach. *Ecology and Society*, 23(3), 22. <https://doi.org/10.5751/ES-10182-230322>
- Mauro, F., & Hardison, P. D. (2000). Traditional Knowledge of Indigenous and Local Communities: International Debate and Policy Initiatives. *Ecological Applications*, 10(5), 1263-1269. [https://doi.org/10.1890/1051-0761\(2000\)010\[1263:TKOIAL\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1890/1051-0761(2000)010[1263:TKOIAL]2.0.CO;2)
- McIntyre, O., & Mosedale, T. (1997). The Precautionary Principle as a Norm of Customary International Law. *Journal of Environmental Law*, 9(2), 221-241. <https://doi.org/10.1093/jel/9.2.221>
- Meerow, S., Newell, J. P., & Stults, M. (2016). Defining Urban Resilience: A Review. *Landscape and Urban Planning*, 147, 38-49. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2015.11.011>
- Meray, S. L. (1956). Devletler Hukukunda Bazı Terimler. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(4), 52-73.
- Meray, S. L. (1960). Devletler hukukuna giriş (Cilt 1). 2.Baskı. Ankara: Ajans- Türk Matbaası.
- Meray, S. L. (1977). Uluslararası hukuk ve örgütler. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Reçber, K. (2020). Uluslararası hukuk. 4.Baskı. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Rubenstein, L. S., Amon, J. J., McLemore, M., Eba, P., Dolan, K., Lines, R., & Beyrer, C. (2016). HIV, Prisoners, and Human Rights. *The Lancet*, 388(10050), 1202-1214. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(16\)30663-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(16)30663-8)
- Salman, S. M. A. (2007). The Helsinki Rules, the UN Watercourses Convention and the Berlin Rules: Perspectives on International Water Law. *International Journal of Water Resources Development*, 23(4), 625-640. <https://doi.org/10.1080/07900620701488562>
- Say, L., Chou, D., Gemmill, A., Tunçalp, Ö., Moller, A.B., Daniels, J., Alkema, L. (2014). Global Causes of Maternal Death: A WHO Systematic Analysis. *The Lancet Global Health*, 2(6), 323-333. [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(14\)70227-X](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(14)70227-X)
- Selby, J. (2013). Cooperation, domination and colonisation: The Israeli-Palestinian joint water committee. *Water Alternatives-An Interdisciplinary Journal on Water Politics and Development*, 6(1), 1-24.
- Sopian, K., & Wan Daud, W. R. (2006). Challenges and Future Developments in Proton Exchange Membrane Fuel Cells. *Renewable Energy*, 31(5), 719-727. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2005.09.003>
- Sugito, S. (2024). A Bibliometric Analysis of Transformative Learning Research: Trends and Developments from 1992 to 2023. *Cogent Education*, 11(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2411092>
- Sur, M. (2011). Uluslararası Hukukun Esasları. 5.Baskı. Ankara: BETA Yayıncılık.
- Taylor, A. L., & Bettcher, D. W. (2000). WHO Framework Convention on Tobacco Control: A Global "Good" for Public Health. *Bulletin of The World Health Organization*, 78(7), 920-929.

- Tol, R. S. J., & Verheyen, R. (2004). State Responsibility and Compensation for Climate Change Damages—A Legal and Economic Assessment. *Energy Policy*, 32(9), 1109-1130. [https://doi.org/10.1016/S0301-4215\(03\)00075-2](https://doi.org/10.1016/S0301-4215(03)00075-2)
- Ünal, ř. (2005). Uluslararası Hukuk . 1.Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Van Gils, J. A., Piersma, T., Dekinga, A., Spaans, B., & Kraan, C. (2006). Shellfish Dredging Pushes A Flexible Avian Top Predator Out of A Marine Protected Area. *PLoS Biology*, 4(12). <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.0040376>
- Willen, S. S., Knipper, M., Abadia-Barrero, C. E., & Davidovitch, N. (2017). Syndemic Vulnerability and the Right to Health. *Lancet*, 389(10072), 964-977.
- Zipper, S. C., Jaramillo, F., Wang-Erlandsson, L., Cornell, S. E., Gleeson, T., Porkka, M., Gordon, L. (2020). Integrating the Water Planetary Boundary with Water Management from Local to Global Scales. *Earth's Future*, 8(2), e2019EF001377. <https://doi.org/10.1029/2019EF001377>